ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΓΡΑΠΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 45΄

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ **(30 μονάδες)**

Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κωστής Παλαμάς, *Ο δωδεκάλογος του γύφτου* (απόσπασμα)

[...] Και θα φύγεις κι απ' το σάπιο το κορμί,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα,
και δε θα ’βρει το κορμί μια σπιθαμή
μες στη γη για να την κάμει μνήμα,
κι άθαφτο θα μείνει το ψοφίμι,
να το φάνε τα σκυλιά και τα ερπετά,
κι ο Καιρός μέσα στους γύρους του τη μνήμη
κάποιου σκέλεθρου πανάθλιου θα βαστά.

Όσο να σε λυπηθεί
της αγάπης ο Θεός,
και να ξημερώσει μιαν αυγή,
και να σε καλέσει ο λυτρωμός,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα!
Και θ' ακούσεις τη φωνή του λυτρωτή,
θα γδυθείς της αμαρτίας το ντύμα,
και ξανά κυβερνημένη κι αλαφρή,
θα σαλέψεις σαν τη χλόη, σαν το πουλί,
σαν τον κόρφο το γυναίκειο, σαν το κύμα,
και μην έχοντας πιο κάτου άλλο σκαλί
να κατρακυλήσεις πιο βαθιά
στου Κακού τη σκάλα, -
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αιστανθείς να σου φυτρώσουν, ω χαρά!
τα φτερά,
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα!

Ερώτηση Β1

α) i) Να αποδώσετε με δικά σας λόγια **το νόημα της αλληγορικής εικόνας** που χρησιμοποιεί ο ποιητής στους στίχους 17-24.

ii) Να εξηγήσετε σε ποιες **δύο (2)** ιστορικές εμπειρίες του ελληνισμού αναφέρεται με αυτήν.

(μονάδες 6)

β) i) Να παρουσιάσετε **τι προβλέπει** το ποιητικό υποκείμενο στους στίχους 25-41.

ii) Να προσδιορίσετε με ποια **δύο (2) εκφραστικά μέσα** επιτυγχάνεται ο προφητικός τόνος του αποσπάσματος.

(μονάδες 6)

ΙΙ. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:
Β. Εμμανουήλ Ροΐδης, «Μονόλογος ευαισθήτου»

Μεγάλη δυστυχία είναι να έχει κανείς πολύ καλήν καρδίαν. Το ηξεύρω εκ πείρας, διότι μ' έκαμεν ο Θεός πάρα πολύ ευαίσθητον. Δεν ημπορώ να ιδώ άνθρωπον να πάσχει και να κλαίει χωρίς να γίνουν τα νεύρα μου άνω κάτω, ούτε να εννοήσω πώς κατορθώνουν άλλοι να παρευρίσκωνται εις λυπηρά θεάματα. Αν τύχει ν' αποθάνει γνώριμός των, τρέχουν εις την κηδείαν, ακόμη και αν χιονίζει. Αλλ' εγώ δεν ημπορώ να ίδω αποθαμένον άνθρωπον όπου εγνώρισα ζωντανόν, χωρίς να με ταράξει η σκέψις ότι κι εγώ θα αποθάνω. Έπειτα, αν οι συγγενείς του εφαίνοντο φρόνιμοι και παρηγορημένοι, τούτο θα μ' επείραζε, διότι δεν αγαπώ τους εγωιστάς· αν πάλιν έκλαιαν και εθρήνουν, το θέαμα θα μου έκοπτε την όρεξιν ή θα εχαλούσε την χώνεψίν μου. […]

Μεγάλη πρέπει να είναι η αναισθησία και εκείνων όπου δανείζουν εις τους φίλους των χρήματα, χωρίς να συλλογισθούν ότι ενδέχεται να μη δυνηθεί να τα αποδώσει εις την προθεσμίαν, να τους εντρέπεται και να τους αποφεύγει. Τούτο ημπορεί να φανεί μικρόν κακόν εις όσους δεν έχουν καρδίαν, αλλ' η ιδική μου θα ερραγίζετο, αν παλαιός μου φίλος, μ' απαντούσεν εις τον δρόμον και εκαμώνετο πως δεν με είδεν. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκαμε να πάρω την απόφασιν να μη δανείσω ποτέ εις φίλον μου εκατόν δραχμάς, έστω και αν πρόκειται να σωθεί με αυτός η τιμή και η ζωή του. Παρά να τον ίδω αχάριστον, καλύτερα να τον κλάψω αποθαμένον, αφού μάλιστα θα μ' εμπόδιζεν η ευαισθησία μου να υπάγω εις την κηδεία του. […]

Τρανή απόδειξις της υπερβολικής μου ευαισθησίας είναι και ο τρόπος όπου υπανδρεύθην. Όταν επλησίασαν να με πλακώσουν τα γεράματα, να με κουράζουν αι διασκεδάσεις και να μ' ενοχλούν οι ρευματισμοί, αισθάνθηκα την ανάγκην να έχω ένα σπιτικόν και μίαν γυναίκα δική μου να με περιποιείται. Καθώς πας άλλος, αγαπώ κι εγώ τις εύμορφες, και πλούσιος καθώς είμαι, εύκολον ήτο να εύρω ένα νόστιμο κορίτζι, αν δεν εζητούσα προίκα. Άλλος εις την θέσιν μου θα το έκαμνεν, αλλ' εγώ εσυλλογίσθηκα πόσον θα εβασάνιζε την ευαισθησίαν μου, αν υπανδρευόμην εύμορφην πτωχοκόρην, η ιδέα ότι μ' επήρεν όχι διά τα ευγενή μου αισθήματα, αλλά διά τα επτά μου σπίτια. Παρά αυτήν την ανυπόφορην υποψίαν επροτίμησα να θυσιασθώ και να πάρω πλουσίαν ασχημομούραν. Η ευγένεια της ψυχής μου είναι τόση, ώστε η μεγάλη της μύτη και τα ψεύτικα της δόντια δε μ' εμπόδισαν, όχι μόνον να φέρωμαι καλά μαζί της, αλλά και να την αγαπώ, περισσότερον ίσως παρ' ότι πρέπει.

Ως απόδειξιν της αγάπης μου αρκεί ν' αναφέρω πως, όταν έτυχε πέρυσι ν' αρρωστήσει, δεν κατώρθωσα ποτέ να την βλέπω να υποφέρει. Ο βήχας της και το γλου-γλου της γαργάρας της μου έσχιζε την καρδιά και την ακοήν, και η μυρωδιά της αρρωστοκάμερας μου έφερνε ζάλη. Η ανικανότης μου να την βλέπω να υποφέρει με ανάγκαζε να μένω

έξω από το σπίτι από το πρωί έως το βράδυ και καμιά φορά από το βράδυ έως το πρωί. Αυτή η αρρώστια της γυναίκας μου μ' έκαμε να εξοδέψω πολλά χρήματα εις αμάξια, θέατρα, γεύματα εις την Μεγάλην Βρεττανίαν και εκδρομάς με φίλους μου εις την Κηφισιάν και την Πεντέλην. Το μεγαλύτερο όμως έξοδο ήτο ότι τας ημέρας που η γυναίκα μου δεν εφαίνετο διόλου καλά, η ανησυχία και η λύπη μου ήτον τόσον μεγάλη, ώστε ηναγκάσθηκα να πάρω διά παρηγορήτραν μίαν Γαλλίδα του Φαλήρου. Περιττόν είναι να προσθέσω ότι η ευγένεια της ψυχής και των τρόπων μου μ' εμπόδισαν να είπω τίποτε δι' αυτά τα έξοδα εις την γυναίκα μου, όταν έγινε καλά.

[...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:
Γ. Ανδρέας Λασκαράτος, «Ο ασυνείδητος»

Ο ασυνείδητος, προφασιζόμενος ανάγκες άλλες, αναισθητεί στες ανάγκες των γονέων του, τους οποίους αρνείται να βοηθήσει. Δυνατός με το δικαίωμα που του δίνει ο νόμος, σκληραίνει απάνου στον πειναλέο χρεώστη του, τον οποίον καταπιέζει. Και μεταχειρίζεται με ασπλαγχνία τα ζώα, ως να ήταν αναίσθητα αντικείμενα.

Τυραννεί τον άνθρωπον όπου εξαρτάται από αυτόν, μην εννοώντας το βάρος της τυραννίας του, ή και αδιαφορώντας εις τα παθήματά του.

Παίρνει, ή κρατεί, αδίκως, το ανήκον εις το πλησίον του· και αδιαφορεί στα κακά που η αδικία του προξενεί στο αδικημένο άτομο, ή και εις ολόκληρη μίαν αδικούμενην οικογένειαν.

Αναισθητεί στες δυστυχίες των άλλων· επειδή η ασυνειδησία του δεν του επιτρέπει να βαλθεί στη θέση τους, και να αισθανθεί το καύμα τους.

Του είναι αδιάφορο το καλό ή το κακό των άλλων, όταν δεν συνδέεται με το εδικό του συμφέρον. Και είναι χτήνος του οποίου η ψυχική ασχημία σκεπάζεται από τη μορφή την ανθρώπινη.

Έχει δε ο ασυνείδητος χαρακτηριστικό ιδιαίτερο εδικό του ότι, δεν παραδέχεται διά τον εαυτό του βαθμόν ευσυνειδησίας κατώτερο του υψίστου. Τούτο δε, διότι η συνείδηση συντείνει πολύ να διακρίνει τον άνθρωπον από τα χτήνη. Ώστε αν ο ασυνείδητος παρεδέχετο δι' αυτόν έλλειψιν, έστω και μέρους συνειδήσεως, ωμολογούσε με τούτο έλλειψη μέρους ανθρωπιάς.

Και όμως η φύση, πλάθουσα τον άνθρωπο, φαίνεται να έδειξε όλη της τη φειδωλία σε τούτο το μέρος, εις τη συνείδηση!

Ανδρέας Λασκαράτος, *Ιδού ο άνθρωπος,* Αθήνα, εκδ. Πελεκάνος, 2005, σσ. 76-77.

Ερώτηση Β2

α) Να διακρίνετε πόσο διαφορετικοί είναι **οι τύποι ανθρώπων** που παρουσιάζονται στα πιο πάνω αφηγήματα, του Ροΐδη και του Λασκαράτου, αντίστοιχα.

Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας με βάση τα κείμενα.

(μονάδες 6)

β) i) Να σχολιάσετε τη σχέση **του τίτλου** καθενός από τα δύο αφηγήματα με **το περιεχόμενό** του.

ii) Να συγκρίνετε **το ύφος** των δύο κειμένων.

(μονάδες 4)

ΙΙΙ. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στο γραπτό Διαγώνισμα Α' Τετραμήνου, η ερώτηση Β3 αφορά διδαγμένο κείμενο (8 μονάδες), αντί του λογοτεχνικού βιβλίου, το οποίο εξετάζεται στο Διαγώνισμα Β' Τετραμήνου και στην Ενιαία Τελική Εξέταση.

Μ. Καραγάτσης, «Το νερό της βροχής»

— Αν είναι να πεθάνουμε, ας πουλήσουμε το τομάρι μας ακριβά! Έτοιμοι για εξόρμηση πυροβόλου!

Οι άντρες της ομοχειρίας, έτρεξαν και σκαρφάλωσαν στη σκάλα του πυργίσκου. Και μόλις ετοιμάστηκαν, κάναμε το χειρισμό της ταχείας αναδύσεως. Ευτυχώς που το υποβρύχιο, παρ' όλες τις βλάβες του, υπάκουσε μια χαρά. Πεταγόμαστε στην επιφάνεια ολοταχώς. Η ομοχειρία χιμάει στο κανόνι. Κι αρχίζει το γλέντι.

Εννοείται πως αυτά, ήταν πράματα της απελπισίας. Δεν προφτάσαμε να ρίξουμε τρεις κανονιές, όταν τα δυο καταδιωκτικά μάς σκέπασαν με κατακλυσμό από κάθε είδους βλήματα. Ο Ρεΐζης —που είχε ανέβει στον πυργίσκο αμέσως μετά την ομοχειρία– σκύβει από τη φρακτή και φωνάζει:

— Όλος ο κόσμος στο κατάστρωμα!

Χρειάστηκαν κάπου δυο λεπτά για ν' ανέβη όλο το πλήρωμα στο κατάστρωμα. Τελευταίος, ανέβηκα εγώ. Στο διάστημα αυτό, άκουγα τις σφαίρες των γερμανικών πολυβόλων που γάζωναν τις λαμαρίνες μας. Άκουσα το Ρεΐζη να φωνάζη:

— Όλοι στη θάλασσα! Κοιτάξτε να γλυτώστε κολυμπώντας! Μόνον οι άνδρες της ομοχειρίας θα μείνουν στη θέση τους!

Αλλά το κανονάκι μας δεν ακουγόταν πια να κελαϊδή. Όταν ανέβηκα στον πυργίσκο, δεν βρίσκω εκεί τον Ρεΐζη. Συγχρόνως ακούω το κανόνι μας να ξαναχτυπάη. Κοιτάζω και τι να ιδώ! Γύρω απ' το κανόνι, κοίτονταν οι άντρες της ομοχειρίας, όλοι σκοτωμένοι από τα πολυβόλα του εχθρού. Κι ο Ρεΐζης μόνος του, γέμιζε το κανόνι, σημάδευε τον εχθρό και πυροβολούσε.

— Στάσου, Σάββα! του φωνάζω. Έρχομαι κι εγώ να σε βοηθήσω!

Πηδάω δίπλα του. Αλλά την ίδια στιγμή, μια ριπή πολυβόλου τού γαζώνει το στήθος. Τον βλέπω να κλονίζεται. Τον αρπάζω αμέσως. Και τον φέρνω σηκωτό από τη δεξιά μπάντα του πυργίσκου, σε μέρος κάπως προφυλαγμένο. Τον ξαπλώνω στο κατάστρωμα και γονατίζω κοντά του.

— Κουράγιο, ρε Σάββα, του λέω.

Αυτός χαμογελάει γλυκά:

— Από κουράγια, άλλο καλό, μου λέει με πνιχτή φωνή. Μόνο άσε τα πολλά λόγια. Και πήδα σύγκαιρα στη θάλασσα να γλυτώσης.

— Θα σε πάρω μαζί μου. Σάββα! Θα γλιτώσουμε μαζί.

Μου έριξε ματιά αυστηρή.

— Τι είναι αυτά που λες. Ξεχνάς πως ο κυβερνήτης εγκαταλείπει τελευταίος το πλοίο του; [...]

«Ο πολυέλαιος του ''Παπουτσωμένου Γάτου''», σσ. 74-75.

Ερώτηση Β3

i) Να παρουσιάσετε **δύο (2) στοιχεία του χαρακτήρα** του Σάββα Ρεΐζη.

ii) Να αναφέρετε **δύο (2) αφηγηματικούς τρόπους** με τους οποίους αναδεικνύονται αυτά τα στοιχεία.

iii) Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας **με αναφορές** από το πιο πάνω απόσπασμα.

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ